

ta, præferenda omnino esset hæc quinta opinio opinioni Cajetani, et aliorum, qui tot entitates sine causa multiplicant, distinguentes personalitatem seu subsistentiam ab essentia et ab existentia, et rursus existentiam et essentiam inter se. Nulla enim sufficiens ratio reddi potest aut necessitas tot entitatum. Nam quod in prædicta ratione tangitur de proximo susceptivo existentia, parvi momenti est, quia, licet admittatur illa distinctio, essentia per seipsam est capax existentia, ut exsuperius tractatis de essentia et existentia satis constat, et ita in communi modo loquendi dicitur res creata componi ex esse et essentia proxime et immediate, vel secundum rem, vel secundum rationem juxta diversas sententias; neque est ulla ratio cur, si essentia creata non est idem cum sua existentia, saltem per seipsam non sit capax existentia. Modus autem ille loquendi, quod natura non est id quod est, sed suppositum, nihil obstat prædictæ sententiæ, quia natura significata in abstracto præscindit ab existentia, a qua realiter distinguitur, et ideo non significatur ut habens esse, sed ut principium et radix illius esse; at vero suppositum juxta hanc sententiam significat totum ipsum compositum ex esse et essentia, et ideo ei proprie tribuitur habere esse et naturam; sicut composito tribuitur habere partes seu componentia.

11. In quo est rursus considerandum existentiam non esse actum accidentalem, sed substantialem, et ideo, si perfecta sit, et talis ut nullo sustentante indigeat, ipsa constituit totum per se existens, et quia hoc significatur nomine suppositi, ideo existere, ut quod, proprie tribuitur huic composito ex tali esse et essentia; naturæ autem proprie non tribuitur hæc denominatio, quamvis revera immediate actuetur per ipsum esse, quia esse non est forma accidentalis denominans subjectum quod proxime actuat, nisi improprie, et quasi concomitanter, sed est substantialis actus, constituens rem per se stantem, quam ut sic constitutam per se primo denominat suppositum subsistens, vel existens ut quod. Igitur, si substantialis existentia distincta est realiter a substantiali natura, longe probabilius videtur, ipsammet esse subsistentiam seu proximam rationem intrinsece constituentem suppositum, aut personam.

12. Neque contra hoc obstat, quod existentia juxta hanc opinionem non sit intrinseca naturæ, aut quod non sit de essentia in-

dividui substantialis, quia, ut dicebam, aliud est loqui formaliter de supposito ut suppositum est; aliud vero est loqui de natura ipsa, vel de supposito ut est tale substantiale individuum, sub tali specie substantiæ constitutum. Priori modo dicimus, juxta hanc sententiam, existentiam substantialem esse intrinsecam supposito et formale constitutum illius, non tamen esse intrinsecum naturæ, quia condistinguitur ab illa ut actus ejus. Similiter non est intrinseca aut formaliter constituens suppositum in ratione ejus substantialis individui, aut contrahens vel determinans speciem ad hoc individuum, sed hoc est proprium munus principiorum individuantium, et naturæ singularis, a qua habet suppositum, ut sit individuum talis essentia, vel speciei, et non a personalitate. Unde tres personæ divinæ sunt unus Deus, et hic Deus, propter eandem singularem naturam deitatis. Et Christus Dominus, licet sit hoc suppositum ut constituitur filiatione divina, tamen est hic homo ut constituitur hac humanitate. Et si Pater, vel Spiritus sanctus illam humanitatem assumeret, esset semper idem homo, quamvis non esset eadem persona. Et hæc ratione Christus est univoce homo nobiscum, licet non sit univoce persona nobiscum; nam cum sit persona increata, et admirabili modo ex duplici natura composita, non potest habere nobiscum univocam convenientiam in ratione personæ, quidquid alii dixerint¹; tamen quia personalitas non pertinet ad formalem et intrinsecam constitutionem hominis ut homo est, vel ut hic homo est, ideo cum illa diversitate in ratione personæ stat univocatio in ratione hominis. Denique ob hanc causam merito dixit D. Thom., Quodlib. 2, art. 4, ad 1 et 2, subsistentiam non esse determinativam essentia ad rationem individui, neque poni in definitione vel ratione hujus hominis, etiamsi ut talis est definiretur. Quod non obstat quominus, formaliter loquendo de supposito ut suppositum est, subsistentia dicenda sit de intrinseca ratione ejus ut forma constituens illud; sicut relatio divina constituit divinam personam, quanquam ibi sine compositione sit talis constitutio. Quæ omnia non solum in hac opinione, sed in quacunque, vera sunt, formaliter loquendo de personalitate, quidquid illa sit.

13. Illud autem maxime videtur huic sententiæ ob stare, quod supra tactum est, quia

¹ Zumel., 4 p., quæst. 3, art. 3, concl. 3.

suppositum non minus abstrahit ab actuali existentia quam natura; ergo non magis potest per existentiam constitui quam natura. Aut enim est sermo de supposito quod sit ens actu, aut quod sit ens in potentia. Priori modo, verum est constitui per existentiam actualem tali rei proportionatam; sed hoc ipsum verum est de natura ut est in actu. Posteriori autem modo non constituitur suppositum per existentiam actualem seu exercitam, ut constat; nam repugnat habere actualem existentiam, et esse tantum ens in potentia. Unde Antichristus nunc est quoddam suppositum in esse possibili sine actuali existentia; oportet ergo ut intelligatur constitui per ordinem ad illam seu per existentiam possibilem; idem autem est de natura sub esse possibili considerata, ut supra visum est. Nec potest responderi, sicut existens, ut actu existens, cum hac reduplicatione non potest concipi tantum sub esse possibili, quia hoc ipsum esse possibile excludit actualem exercitiam existentia, quod involvitur in illa reduplicatione existentis, ut existens est, ita nec suppositum apprehendi potest tantum sub esse possibili, quia suppositum includit illam actualitatem existentia; hoc (inquam) responderi non potest, quia est contra communem sensum et conceptionem hominum; quis enim dicat Antichristum non esse quamdam personam futuram, et nondum existentem? aut supposita, quæ nunc creata sunt, non fuisse possiblea antequam fierent, et multa alia esse possiblea, quæ non fient? Non est ergo dubium quin suppositum abstrahat a possibili et existente.

14. Aliter vero responderi apparentius potest, ipsammet existentiam posse concipi ut actualem et ut possibilem, et juxta utrumque statum posse etiam esse rationem constituendi suppositum, vel ut actu existens, vel ut possibile. At vero juxta hanc responsionem, dici non potest, suppositum addere, supra naturam actualem, istam existentiam, quia natura actualis, id est, quæ jam sit actualis entitas extra causas suas, includit existentiam; hic autem non inquirimus quid addat suppositum actu existens supra naturam possibilem, sed supra naturam actualem et extra causas. Quod si dicant suppositum actualem constitui per existentiam actualem, naturam vero etiam actualem, non nisi per essentiam, simpliciter id falsum est; nam supra ostendimus actualem essentiam intrinsece imbibere esse existentia. Et deinde non dicitur consequenter,

cum tam in supposito quam in natura distinguatur a nobis status possibilis et actualis. Quocirca, licet supposito illo principio de distinctione existentia ab essentia merito hæc sententia non multiplicet alias entitates, tamen et illud principium simpliciter falsum est, et illo posito, nulla potest ratio reddi, cur similis distinctio non intercedat inter existentiam et suppositum.

15. Sic igitur contra illam sententiam absolute concludimus. Existentia non distinguitur ex natura rei ab essentia actuali; subsistentia autem distinguitur ex natura rei ab essentia actuali; ergo non potest esse omnino idem cum existentia. Vel e converso, essentia actualis et ejus existentia in re non distinguuntur; ergo, quantum distinguitur subsistentia ab actuali essentia, tantum necesse est ab ejus existentia distingui; nam sicut, quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se in rebus finitis, ita quæ sunt eadem inter se, æque distinguuntur a quolibet tertio. Præterea, existentia naturæ non est separabilis a natura, manente illa in rerum natura seu in ratione entitatis actualis, ut in superioribus demonstratum est; subsistentia autem est separabilis a natura permanente in sua actuali entitate, ut in Christi humanitate factum est; ergo. Tandem ex propriis rationibus existentia et subsistentia ostendi potest eas non esse idem, neque habere eundem quasi effectum formalem; nam ratio existentia est constituere id, cujus est existentia, in ratione entis in actu; subsistentia vero habet constituere ens per se independens ab omni sustentante; et ideo existentia dicit modum sola ratione distinctum ab entitate actuali, et non potest facere compositionem realem cum illa, quia oportet supponere in alio extremo actualem entitatem, quod repugnat existentia; subsistentia vero supponit entitatem actualem naturæ, quam modificat, et ita potest optime ab illa ex natura rei distingui, et cum illa compositionem facere; ergo ratio subsistentia ex natura rei distincta est a ratione existentia.

16. Loquor autem de existentia naturæ; nam in ipsamet subsistentia potest propria existentia considerari, sicut et propria entitas vel modus realis, quæ ab ipsa subsistentia in re non distinguitur. Et de hac existentia verum erit, suppositum addere supra naturam aliquam existentiam, non tamen illam qua existit ipsa natura, sed qua existit suppositum ut suppositum est, vel potius qua com-

pletur integra existentia totius suppositi; quomodo omnis forma vel modus realis addit aliquam existentiam illi rei, cujus est forma vel modus. Atque hinc confici potest aliud argumentum; nam ratio existentiae generatim sumpta latissime patet, et communis est tam naturae quam personae, et ipsi etiam personalitati; non potest ergo suppositum distinguui a natura per existentiam absolute et simpliciter sumptam, cum tam natura, quam suppositum, existentiam includat sibi proportionatam, vel in actu, vel in potentia; nam in utroque statu potest tam natura quam suppositum considerari; ergo ultra existentiam naturae, oportet ut suppositum aliquam aliam rem vel modum addat.

Opinio Cajetani distinguentis realiter essentiam, existentiam et subsistentiam.

17. Refutatis igitur dictis opinionibus, Cajetanus in dicto loco tertiae partis, alium advenit dicendi modum, qui placuit etiam Ferrariensi, 4 cont. Gent., c. 43, et potest esse sexta principalis opinio in hac materia, quae in his punctis consistit. Primo, subsistentiam creatam esse quamdam entitatem omnino realiter distinctam ab essentia, et ab existentia naturae substantialis. Hoc fere non probatur a dictis auctoribus, aliqua ratione quae specialiter urgeat de distinctione reali propriissime sumpta, sed solum late de distinctione ex natura rei. Neque amplius probat argumentum sumptum ab Incarnatione; nam ut humanitas Christi possit carere propria subsistentia, satis est quod in re distinguantur distinctione modali, etiamsi non sit realis; nam optime potest res sine modo suo conservari, praesertim de potentia absoluta. Quod si urgeas, quia in Christo Domino subsistentia, qua de facto terminatur humanitas, naturaliter distinguitur ab humanitate, respondetur, ad illa mirabili compositione non posse sumi argumentum efficax ad declarandam naturalem compositionem vel distinctionem suppositi creati; illa enim subsistentia humanitatis Christi est supernaturalis illi et increata, imo est perfectum suppositum, cui quasi extrinsecus advenit humanitas, licet intimo et substantiali modo ei unita sit, et ideo necesse est illam subsistentiam esse in re distinctam ab illa humanitate. At vero subsistentia propria est ejusdem ordinis cum natura, et solum quidam modus illius; ideoque non oportet ut tantum distinguatur a natura,

quantum illa subsistentia increata a natura assumpta. Quomodo autem, hoc non obstante, potuerit subsistentia propria per substantiam Verbi suppleri, diximus in 1 tomo tertiae partis, disp. 8, sect. 3, dub. ult.

18. Secundo ait haec sententia, proprium munus, et quasi formalem effectum subsistentiae esse constituere subjectum proprium existentiae substantialis, et aliarum proprietatum personalium, ut sunt filiatio, operatio, et similes. Quod non aliter probat Cajetanus, nisi quibusdam testimoniis D. Thomae, et quia ex communi omnium consensu non est natura, quae proprie est, vel operatur, sed suppositum. Ex quo additur tertio juxta hanc sententiam, personalitatem esse aliquid prius ordine naturae, quam sit existentia, et a fortiori, quam caeteri actus, qui manant a supposito, vel in eo recipiuntur. Ac denique (quod mirabile est) addit Cajetanus hanc entitatem non facere compositionem cum natura, quia non est forma, neque accidens ejus, sed purus terminus, et hoc ultimum approbat etiam Fonseca, lib. 5, cap. 8, q. 6, sect. ult., ad ultimum, et necessarium existimat, ut suppositum creatum sit unum ens per se.

19. Haec tamen omnia falsa esse, facile ex dictis probari potest. Et imprimis, ut ab hoc ultimo incipiamus, manifesta est contradictio, quod haec entitas sit res distincta a natura, et quod ex illa et natura consurgat suppositum, quod est ens per se unum, et quod non sit per veram ac propriam compositionem. Quia necesse est ut inter ea realis unio intercedat, alias non consurgeret ex eis unum per se; quo modo enim erit unum ex multis sine unione eorum? Ergo eodem modo necesse est ut intercedat compositio, quia compositio nihil aliud est quam realis unio rerum distinctarum. Secundo, suppositum creatum non est ens simplex ex vi suae constitutionis; in hoc enim secundum omnes distinguitur ab increato supposito; est ergo ens compositum, quia inter haec non est medium; ergo est compositum ratione compositionis, quae fit ex natura et suppositivitate. Tertio, existentia si est res distincta (ut ipsi volunt), non est proprie forma, neque accidens, sed terminus essentiae vel suppositi, et nihilominus facit veram compositionem cum essentia vel supposito, consequenter loquendo in eadem doctrina. Imo ipsi ideo ponunt talem distinctionem, ut ponant omnem creaturam vere et realiter compositam ex esse

et essentia, ut patet ex eodem Cajet., de Ente et essentia, quaest. 11, quamvis ibidem, in c. 5, vocet illam compositionem cum his, non vero ex his, quod jam supra etiam rejecimus, disp. 31, sect. 13; ergo, licet personalitas non sit forma, neque accidens, nec pars proprie sumpta, potest ex illa fieri realis compositio. Quod potest quarto confirmari ex mysterio Incarnationis, nam ex Verbo et humanitate fit propria, quamvis ineffabilis compositio, ut late probatum est in 1 tomo tertiae partis, disp. 6, sect. 4; et tamen Verbum neque est forma, neque accidens, sed terminus naturae assumptae. Ratio ergo compositionis seu extremi componentis latius patet quam haec omnia, quia ratio unionis realis, quae immediate intercedit inter res diversas, communior etiam est; et hoc solum requiritur ad compositionem realem. Unde etiam in linea vera compositio fit ex punctis et partibus lineae, quod non satis videtur Cajetanus attendisse; nam, licet linea non componatur ex punctis, solis, scilicet, aut immediate inter se unitis (ita enim illud principium intelligendum est), componitur tamen ex partibus et punctis, nam partes per puncta, partes autem et puncta inter se immediate ununtur, et ita lineam componunt. Supposita ergo distinctione, sive reali, sive ex natura rei, inter personalitatem et naturam, necessario fatendum est ex eis fieri compositionem, tanquam ex termino et terminabili, nam haec duo aliquo modo, ut actus et potentia, comparantur; si ergo distinguuntur et ununtur, nihil est quod ad compositionem desideretur; et ita nihil est etiam frequentius in auctoribus, quam, in substantiis creatis, inter alias compositiones reperiri hanc, quae est ex natura et supposito.

20. *Substantia non supponitur in natura ante existentiam.* — Ex hoc autem principio colligo, falsum esse tertium dictum hujus sententiae, nimirum, personalitatem comparari ad naturam, ut aliquid prius existentia propria ipsius naturae. Probatur, quia, si ita esset, non posset facere realem compositionem cum illa. Hoc enim argumento supra probavimus existentiam non posse facere realem compositionem cum essentia, quia ante existentiam, neque ordine naturae, neque etiam secundum modum concipiendi, intelligi potest in ipsa essentia entitas sufficiens ad compositionem. Quia compositio, quae in re fit, requirit in extremis componentibus entitatem actualem, quam unum non habeat ab

alio formaliter; ante existentiam vero nulla talis entitas concipi potest; ergo multo minus potest intelligi realis compositio ex natura et personalitate, quae omnem rei existentiam antecedit etiam ordine naturae. Accedit, quod si admitteremus veram compositionem realem ex natura utcumque praecedente in esse essentiae, et ex existentia, jam tunc superflua esset haec alia compositio ex natura in esse essentiae, et ex personalitate, quae ordine naturae sit prior quam compositio cum existentia, quia natura per seipsam, seu per principia intrinseca habet actualitatem essentiae; et rursus adjungitur illi personalitas quae terminat illam, ita ut non innitatur alteri, sed per sese sit; quid ergo necesse est aliam rursus entitatem adjungi, quandoquidem jam intelligitur res extra causas, et per se, ac intrinsece terminata?

21. *Rejicitur Cajetani opinio quoad munera quae tribuit subsistentiae.* — Atque hinc facile improbat secundum dictum hujus opinionis. Non enim recte declarat munus suppositivitatis, seu quasi effectum formalem ejus, scilicet, consistere in hoc, quod est constituere proximum subjectum existentiae. Nam imprimis nulla est proprie potentia receptiva, aut susceptiva respectu propriae existentiae, sed tantum objectiva; ergo ficta est talis entitas, quae constituat proximum subjectum existentiae. Deinde quia, eo modo quo res potest dici capax existentiae, unaquaeque essentia creata vel creabilis, est per seipsam capax propriae et proportionatae existentiae. Denique argumentum illud sumptum ex illa locutione, quod suppositum est id quod est, nullius est momenti, ut supra dixi, quia non oportet intelligi, esse id quod est, ut subjectum existentiae, sed ut constitutum per existentiam completam, et undique terminatam, seu ut habens existentiam terminatam per subsistentiam. Quod vero attinet ad alias proprietates personales accidentarias, vere dici potest personalitatem constituere proximum subjectum vel principium earum, quamvis non constituat subjectum existentiae, ut ex dicendis patebit.

22. Ultimo contra totam hanc sententiam possunt varia argumenta desumi ex mysterio Incarnationis. Ex illa primum sequitur humanitati Christi duas entitates deesse, ex his quae in aliis personis humanis esse solent, videlicet, personalitatem et existentiam, quod Cajetanus, et qui eum sequuntur, facile concedent. Ex quo ulterius sequitur, ex

parte humanæ naturæ duplicem unionem factam esse ad Deum, unam ad constituendam personam, alteram ad existendum. Tertio sequitur, primam ex his unionibus factam esse ad proprietatem personalem Verbi; secundam vero factam esse ad proprietatem essentialem, quæ est existere; nam juxta hanc opinionem existere solum dicitur de Deo essentialiter. Unde fit quarto, licet prior unio sit propria solius Verbi, posteriorem vero esse communem, quia fit in re communi toti Trinitati, quod esse omnino falsum ipsi merito docent contra Durandum, qui similiter posuit duas uniones ex parte naturæ humanæ, ordine tamen commutato; dixit enim prius uniri humanitatem existentiam, vel subsistentiam essentiali, deinde vero proprietati Verbi; juxta opinionem vero Cajetani e contrario sequitur, prius esse unitam humanitatem personalitati Verbi, ut in illa et per illam fiat capax existentiam; deinde vero esse unitam existentiam, qua essentia divina, et omnes relationes existunt. Ultimo potest probabiliter inferri, posse unam ex his unionibus separari ab alia de potentia absoluta, atque ita humanitatem personatam propria personalitate posse uniri existentiam divinam, ut per illam existat, etiamsi non uniatur divinæ personæ, ut supponitur. Quæ omnia partim sunt falsa, partim etiam nova, et superflua, et sine fundamento aut necessitate asserta, quæ hoc loco non latius prosequor, quia eadem fere tacta sunt supra in disputatione de existentia.

Vera sententia, et questionis resolutio.

23. Rejectis aliorum opinionibus, superest ut nostram sententiam aperiamus; et quoniam personalitas per modum actus et formæ a nobis concipitur, ex munere et officio ejus optime intelligitur quid illa sit, et quomodo ad naturam comparetur. Dico ergo primo, personalitatem ad hoc dari naturam, ut illi det ultimum complementum in ratione existendi, vel (ut ita dicam) ut existentiam ejus compleat in ratione subsistentiam, ita ut personalitas non sit proprie terminus aut modus naturæ secundum esse essentialis, sed secundum esse existentiam ipsius naturæ. Hæc assertio fere probata est ex dictis contra Cajetanum et alios. Unde solum indiget declaratione, quæ primo accipi potest ex ipsis terminis existendi et subsistentiam; nam existere ex se solum dicit habere entitatem extra causas seu in rerum natura; unde de se

indifferens est ad modum existendi innitendo alteri ut sustentanti, et ad modum existendi per se sine dependentia ab aliquo sustentante; at vero subsistere dicit determinatum modum existendi per se et sine dependentia a sustentante; unde illi opponitur inexistere, vel inesse, dicitque determinatum modum existendi in alio. Igitur quamdiu existentia non est terminata per modum existendi in se, et per se, adhuc est incompleta, et in statu quasi potentiali, et ideo ut sic non potest habere rationem subsistentiam. Rursus si afficiatur modo existendi in aliquo a quo sustentetur et pendeat, etiam habet statum incompletum, quia est in alio a quo pendet, et ad compositionem alicujus completi entis ordinatur. Tunc igitur existentia naturæ substantialis erit complete terminata, quando fuerit affecta modo existendi per se; hic ergo modus complet rationem subsistentiam creatæ; ille ergo habet propriam rationem personalitatis, seu supposititalitatis. Ideoque merito dicitur esse terminus, aut modus naturæ secundum esse existentiam, quia secundum esse essentialis, jam natura est omnino completa, neque indiget alia determinatione, præsertim cum jam supponatur contracta usque ad individuationem et singularitatem; sic igitur concepta secundum esse essentialis proxime ac immediate indiget (ut modo concipiendi nostro loquamur) existentia, qua fiat ens actu; postquam vero est essentia in actu, solum indiget modo existendi in se ac per se; hic ergo ultimus est terminus naturæ secundum existentiam ejus, et hoc est proprium munus supposititalitatis.

24. Secundo declaratur ex modo opposito, qui est esse in alio. Nam in forma accidentali, actu inesse alteri est quasi ultimus terminus, seu modus talis formæ secundum existentiam ejus. Accidens enim quamvis ex vi suæ existentiam sit aptum et propensum ad inhærendum, non tamen est actu inhærens ex vi solius existentiam, sed indiget speciali modo inhærendi, qui est veluti ultimus terminus existentiam ipsius. Igitur opposito quidem modo, tamen proportionabili intelligendum est in substantiali natura, quod, licet sit actualis entitas per existentiam suam, ex vi talis existentiam præcise sumptæ, non est subsistens, sed indiget modo per se essendi quo ultimo terminatur existentia naturæ, ut in se sit sine dependentia ab aliquo sustentante; ille ergo modus complet suppositum, et habet rationem supposititalitatis.

25. Tertio declaratur ex mysterio Incarnationis; nihil enim aliud intelligimus deesse humanitati Christi, ut non subsistat subsistentia propria, nisi talis existendi modus, quo sit per se, non in alio. Nam in ea est integra omnis essentia actualis et creata, et consequenter est etiam substantialis existentia humanæ naturæ; tamen quia illa existentia ita est affecta, ut innitatur Verbo, a quo sustentatur et pendet, ideo caret illa humanitas modo existendi per se; ergo solum ex defectu hujusmodi non est subsistens, nec persona creata; ergo talis modus est, qui habet rationem personalitatis creatæ.

Satisfit objectioni contra positam assertionem.

26. Argumenta quæ contra hanc assertionem fieri possunt, præcipua sunt duo, quæ in superioribus fere sunt tacta et soluta. Unum est, quia hic modus per se existendi non videtur esse talis, ut in re ipsa addatur existentiam substantiali, sed solum ut secundum rationem contrahat existentiam in communi ad rationem existentiam substantialis. Unde, licet existentia ut sic sit indifferens ad modum per se vel in alio, non est tamen illa indifferentia per modum realis potentiam passivæ ad actus in re ipsa distinctos, et physice efficientes, sed est indifferens secundum rationem, seu est potentia logica, qualis intelligitur esse in genere, vel in quocumque conceptu confuso, qui contrahi potest per inferiores modos ratione tantum distinctos, et logice vel metaphysice determinantes conceptum communem. Quocirca, si non loquamur de existentia in tota illa abstractione et communitate, sed de existentia substantiali, illa non videtur indifferens ad perseitatem essendi; nam per hanc distinguitur ab existentia accidentis; ergo nec necessarius est, nec potest intelligi talis modus superadditus existentiam substantiali.

27. Respondetur tamen ex dictis, hunc modum, seu terminum, scilicet, esse per se, esse æquivocum. Uno enim modo sumitur, ut distinguitur contra accidens, et opponitur modo essendi in alio, prout est de essentia accidentis, et in hoc sensu verum est, substantialem existentiam non esse indifferentem ad hunc modum per se, sed per illum essentialiter constitui, et sic etiam est verum, existentiam in communi non esse indifferentem ad hunc modum tanquam potentiam realem, neque physice per illum affici tanquam per

actum reipsa distinctum, sed solum abstrahi et contrahi per rationem; tamen per se, hoc modo sumptum, non dicit talem modum essendi actualem, qui actu excludat unionem et dependentiam ab omni sustentante, sed solum dicit aptitudinem, seu existentiam, cui ex natura sua talis modus, talisque independentia debetur; sicut e contrario, esse in alio, prout est essentialis modus constituens accidens, non dicit actualem dependentiam vel inhæSIONem ad subjectum, sed naturam, quæ illam postulat. Alio autem modo sumitur per se, ut dicit talem actualem essendi modum, qui omnino excludat dependentiam et unionem actualem cum aliquo sustentante, et de hoc modo negamus esse essentialis existentiam propriam substantialis naturæ, quandoquidem ablato hoc modo potest existentia naturæ conservari, ut in Christi humanitate factum est. Et ideo non solum existentia in communi, ut abstrahit ab accidentali et substantiali, sed etiam existentia substantialis, non includit actu hunc modum, sed aptitudine tantum (loquimur semper de existentia creatæ, quæ ob suam imperfectionem hanc habet limitationem; nam in increata secus est); atque illa capacitas non est solum logica potentia, sed physica et realis, qualis est in re terminabili, respectu termini ex natura rei distincti. Atque in hoc sensu dicitur existentia substantialis indifferens ad hunc modum, non indifferentia quasi neutra (ut sic dicam), quia talis existentia ex natura sua postulat definite ac determinate hunc modum, et cum illo habet naturalem connexionem, sed indifferentia imprimis præcisiva, quia in sua essentia illum non includit, et deinde obedientiam, quia potest de potentia absoluta illo carere, et alio opposito affici.

28. Ratio formalis subsistentiam in quo consistat. — Atque hinc obiter colligitur cur existentia substantialis naturæ creatæ, quamvis completæ, per seipsam et ex vi suæ rationis formalis non sit subsistentia, quia mirum non includit dictum per se, sed potius est indifferens in sensu dicto, ut possit inniti alteri sustentanti, et ab illo pendere. Potest autem controversi quid sit subsistentia creatæ, an, scilicet, ipsa existentia utrumque includat, et existentiam, et modum, an vero solus ipse modus sit subsistentia, ita ut subsistentia dicatur addi existentiam, et terminare illam. In qua re magis videtur esse dubitatio de significatione vocis, quam de re ipsa; nam in re jam constat, ad subsistendum ne-

cessaria esse illa duo, scilicet, existentiam et modum, et quid utrumque conferat; solum ergo potest inquiri, quid nomine subsistentiæ significetur. Videtur, enim *subsistere*, significare totum hoc, scilicet, per se existere, et consequenter videtur subsistentia idem esse quod per se existentia. Atque ita subsistentiam utrumque directe includere, existentiam et perseitatem. In contrarium vero est, quia humanitas Christi simpliciter caruit subsistentia creata, non tantum ob defectum alterius partis constituentis subsistentiam, ut sic dicam, sed simpliciter quia totam entitatem subsistentiæ non habuit. Cujus argumentum est, quod Verbum divinum ita supplevit in humanitate illam totam subsistendi rationem, ut nullo modo dici possit, subsistentiam Christi ut hominis intrinsece includere existentiam creatam cum terminatione Verbi, sed simpliciter esse increatam. Et simile argumentum sumi potest ex mysterio Trinitatis; nam relationes sunt vere subsistentiæ personales, etiamsi, proprie loquendo, non sint rationes existendi ipsi naturæ divinæ. Atque ita hæc posterior pars omnino probanda videtur. Neque obstat argumentum sumptum a significatione vocis, nam existere commune est et naturæ et personæ, imo et ipsi personalitati; si ergo sit sermo de existentia naturæ, de qua locuti sumus, illa non includitur formaliter in conceptu subsistentiæ, sed præsupponitur, et includitur tanquam additum, ita ut non dicatur subsistentia esse existentia per se, sed dicatur potius perseitas existentiae, seu modus per se naturæ existentis; si vero loqui velimus de existentia ipsiusmet personalitatis, illa intrinsece includitur in conceptu subsistentiæ actualis, sicut includitur in conceptu cujuscumque entitatis, et sic etiam in Trinitate subsistentiæ relativæ existentias relativæ includunt, et in mysterio Incarnationis subsistentia humanitatis includit intrinsece increatam existentiam relativam Verbi divini.

Alteræ objectio solvitur.

29. Aliud argumentum erat, quia, supposita existentia in substantiali natura, ille modus per se essendi sufficienter intelligitur per solam negationem essendi in alio, si natura illa quæ talem negationem habet, completa sit, ut excludamus animam rationalem separatam, et partes etiam integrantes, quæ natura sua tales sunt, etiamsi actu separentur, ut esset manus aut pes, si cum eadem materia et for-

ma conservarentur separata, idemque multi censent de sanguine; secus vero est de partibus homogeneis, quibus accidentarium est quod sint partes, et ideo statim ac separentur, sunt integra supposita. Unde sumitur nova confirmatio; nam hæc pars per solam negationem unionis cum toto fit suppositum; quid ergo necesse est novos modos excogitare positivos? Confirmatur tandem, nam fingamus naturam substantialem completam conservari a Deo sine tali modo positivo cum sola negatione unionis ad aliud suppositum, talis natura esset per se existens, quia esset existens, et non in alio, neque ut pars alterius, neque ut dependens ab aliquo sustentante; esset ergo existens in se ac per se; ergo totum hoc sufficienter concipitur per solam negationem.

30. Ad argumentum hoc responsum fere ex dictis superius contra Scotum; ostendimus enim, supposito Incarnationis mysterio, non posse intelligi, quod subsistentia creata in sola negatione consistat, aut quod addat solam negationem supra existentiam naturæ; nam licet natura substantialis sit completa ratione naturæ, non tamen in genere entis et substantiæ, et ideo indiget positivo complemento. Ad confirmationem vero de partibus homogeneis sequenti sectione dicendum est latius; nunc breviter respondetur, quando pars aquæ, verbi gratia, separatur ab aqua, vel novam acquirere subsistentiam, vel certe novum positivum terminum, ratione cujus, quæ erat partialis, incipit esse subsistentia integra.

31. Ad ultimam confirmationem, aliud est querere an ille casus sit possibilis, aliud, quid esset dicendum de natura sic existente, data illa hypothesi per possibile vel impossibile. De priori puncto dicemus inferius. De posteriori, qui in dicta confirmatione tangitur, dicendum est, in eo casu humanitatem sic existentem non fore personam, neque subsistentem proprie, quia, licet actu non esset in alio, tamen ex modo existendi non repugnaret illi esse in alio supposito, eique uniri secundum se totam, quod repugnat personæ ut persona est. Unde de ratione personæ est non solum ut negative non existat in alio, sed etiam ut contrarie (ut sic dicam) seu repugnanter positive ita existat, ut omnino ei repugnet esse in alio. Atque in hunc modum explicant aliqui effectum quasi formalem subsistentiæ seu personalitatis, scilicet, quod talis effectus sit reddere

naturam quam terminat, vel potius personam ipsam quam constituit, prorsus incommunicabilem alteri personæ; quod quidem verum est, non tamen declarat directe et in se effectum personalitatis, sed a posteriori. Non enim potest forma, seu modus positivus per se primo esse ad dandam solam incommunicabilitatem, quæ est effectus negativus; oportet ergo ut det aliquod esse, talis conditionis et naturæ, ut sit prorsus incommunicabile alteri personæ, cui innitatur, vel a qua sustentetur; hoc autem esse positivum non potest a nobis aliter intelligi aut exponi, quam per illum modum actualiter per se essendi, quem declaravimus. Sed de hac incommunicabilitate personæ et subsistentiæ creatæ dicemus plura in sequentibus.

Distinctio inter suppositum et naturam exponitur.

32. Dico secundo: id, quod suppositum creatum addit supra naturam, distinguitur quidem in re ab ipsa natura, non tamen omnino realiter, tanquam res a re, sed modaliter, ut modus rei a re. Priorem partem probant sufficienter omnia supra adducta contra Durandum, et circa primum dictum opinionis Cajetani. Et juxta illam posset D. Thomas exponi, ubicumque ait, suppositum in creaturis distinguere realiter a natura¹; omnis enim distinctio, quæ in rebus ipsis actu reperitur, solet late realis vocari. Posteriorem partem sequuntur multi ex recentioribus discipuli Divi Thomæ, illi præsertim qui existimant existentiam substantialem esse modum ex natura rei distinctum ab essentia, separabilem ab illa, quo sensu videtur hanc sententiam tenere Soto, in *Dialectica*, q. 3 univers., et cap. de *Substant.*, quæst. 1, et 2 *Phys.*, q. 2. Potest autem hæc sententia tribus modis affirmari. Primo, constituendo hanc distinctionem modalem, tam inter essentiam et existentiam, quam inter existentiam et personalitatem inter se, et consequenter etiam inter essentiam et personalitatem. Et hoc modo opinatur Soto; tamen et supponit falsum in ea distinctione existentiae ab essentia, et illa supposita distinctione, superflue introducit aliam inter existentiam, et personalitatem, ut argumentis contra Cajetanum factis, hic cum proportionibus applicatis, ostendi potest. Alio modo potest hæc distinctio mo-

¹ D. Thom., 3 p., quæst. 4, art. 4, ad 3, art. 2, ad 3, et Quodl. 2, art. 4.

dalitatis poni inter essentiam et subsistentiam, non vero inter existentiam et subsistentiam. Et hic sensus supponit etiam sententiam Capreoli, quam impugnavimus, et modalem distinctionem inter existentiam et essentiam actualem, quam nos negavimus. Tertio ergo modo nos asserimus distinguere modaliter personalitatem, tam ab essentia quam ab existentia naturæ substantialis, quamvis hæc inter se non distinguantur. Et hoc sensu probatur primo, quia hæc distinctio sufficit ad salvandum omnia, quæ probant hæc esse distincta ex natura rei, et maxime ad ea quæ fides docet de mysterio Incarnationis, propter quæ præcipue introducta est hæc distinctio; ergo non est cur majorem distinctionem fingamus. Assumptum patet, quia hoc satis est ut humanitas sine tali modo subsistentiæ propriæ conservetur, et modo illi opposito afficiatur, scilicet, unione ad aliam personam; facile enim potest res separari a modo ex natura rei distincto; quæ res in materia de Incarnatione locis supra citatis late tractata est. Consequentia vero patet, tum ex illo generali principio, quod distinctiones nec multiplicandæ sunt, neque augendæ sine magno fundamento et aperta necessitate; tum etiam quia, explicata hoc modo, ratio subsistentiæ non est difficilis intellectu; illa vero entitas omnino distincta, vix potest concipi quid aut qualis sit, aut quomodo naturæ uniatur; oportebit enim uniri per alium modum ex natura rei distinctum ab extremis, prout contingit in unione rerum realiter distinctarum.

33. Secundo declarari hoc potest proportionali exemplo supra adducto de accidente, in quo actualis inhærentia ex natura rei est distincta ab existentia accidentis, non ut res distincta, sed ut modus rei; sic igitur e converso actu per se esse, et independentem ab alio sustentante, erit aliquid distinctum a substantiali natura ejusque existentia, non tamen ut res, sed ut modus ejus; sicut sedere et stare distinguuntur a quantitate.

34. Tertio, quia juxta hanc sententiam expediuntur facile omnia quæ de hac subsistentia interrogari solent, et difficultates quæ circa illam occurrunt. Ut, verbi gratia, an sit substantia vel accidens; dicimus enim esse substantiam quasi transcendenter sumptam, ut distinguitur contra accidens, quia non potest substantia ab accidente formaliter accipere suum complementum; non esse tamen entitatem, sed modum substantialem, atque ita non directe, sed reductive poni in prædi-